

Edward Kabat

Idee wychowawcze i działalność Sodalicji Mariańskich szkół średnich diecezji tarnowskiej w okresie międzywojennym

---

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 3/2, 73-99

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. EDWARD KABAT

IDEE WYCHOWAWCZE I DZIAŁALNOŚĆ SODALICJI MARIANSKICH SZKÓŁ ŚREDNICH DIECEZJI TARNOWSKIEJ W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM

Pełny rozkwit życia sodalicyjnego i działalności sodalicyjnych szkół średnich przypadł na okres międzywojenny. W tym też czasie najbardziej rozwinęły swoją działalność sodalicyjne młodzieżowe w diecezji. Miastami, w których najbardziej rozwinęty był duch mariańskich kongregacji był Nowy Sącz i Tarnów. W Nowym Sączu były najliczniejsze sodalicyjne młodzieżowe szkół średnich¹, a w Tarnowie było ich najwięcej. W latach 1926/7-1933/4 w diecezji istniały sodalicyjne młodzieżowe szkolne w 17 szkołach średnich męskich i obejmowały 59% szkół, w r. szk. 1933/4 – 76%, a w latach 1935/6 do 1937/8 nastąpił wzrost do 87% szkół. Liczba członków w sodalicyjnych wynosiła w latach: 1926/7 – 652; 1930/31 – 852; 1936/7 – 848; i w 1937/8 – 939, nie biorąc pod uwagę pięciu sodalicyjnych znajdujących się poza Związkiem Sodalicyjnym Mariańskich Uczniów.² Sodalicyjne kształtowały swoje zastępy według ustaw przez siebie przyjętych. A te określały warunki przyjęcia, prawa i obowiązki oraz wykluczenie z sodalicyj.

1. Członkowie sodalicyjnych i ich obowiązki³

Członkiem sodalicyjnym mógł zostać każdy uczeń lub uczennica, jeśli był pilny i sumienny w nauce oraz wzorowy w zachowaniu.

¹ W r. 1929 było 24 sodalicyjnych, a w 1936 i 1937 po 25. *Spis Sodalicyjnych Mariańskich w Polsce*, SM- ŻS 28(1929) s. 17-24; 35(1936) s. 19-32; 36(1937) s. 50-64; J. Preisner, *Jezuici w Nowym Sączu przy kościele Św. Ducha*, t.2, Nowy Sącz 1977, s. 86.

² J. Winkowski, *Sprawozdania Wydziału Naczelnego Związku Sodalicyjnych Mariańskich Młodzieży Szkół Średnich w Polsce za lata 1926/27 do 1937/8*.

³ J. Rostworowski, *Przewodnik Sodalicyjnych Mariańskich*, Kraków 1927, s. 205-208; W. Fryczówna, *Metody pracy sodalicyjnej*, CzM 15(1936), s. 42; *Regulamin przyjmowania kandydatów*, SM-ŻS 26(1927) nr 3, s. 34-37; 26(1927) nr 4, s.

Zgłaszających przyjmował moderator. Do niego też i do Konsulty należała decyzja przyjęcia. Po przyjęciu na aspiranta (aspirantkę) był okres próby. Za uchwałą Konsulty wpisywano na listę kandydatów (kandydatek) i wręczano dyplom. Aspirantura względnie kandydatura była skracana lub przedłużana. Okres ten trwał od pół roku do dziewięciu miesięcy czy nawet roku (sodaliski kandydatki podlegały rocznej próbie).

Trójpodział w selekcji członków sodalicii na aspirantki, kandydatki, sodaliski wprowadzono na zebraniu Rady Naczelnej i Wydziału Wykonawczego Związku Sodality Marijańskich Uczennic Szkół Średnich w Poznaniu w 1928r.⁴. VI Zjazd sodality uczennic w Poznaniu (3-5 lipca 1928 r.) zalecał w uchwałach szczegółowych tworzenie kół przygotowawczych wśród uczennic klas niższych. Miały one powstawać wśród uczennic klasy III, a na aspirantki polecał przyjmować uczennice klasy IV gimnazjum względnie II kursu seminarium lub szkoły zawodowej⁵.

Przyjęcie oraz uroczysty akt poświęcenia się NMP odbywał się według przyjętego ceremoniału. W dniu przyjęcia każdy sodalis i sodaliska otrzymywali ryngraf, medal i dyplom. Oprócz ryngrafu mieli prawo noszenia osobnej oznaki sodalitycznej⁶.

Obowiązki członków⁷ drobiazgowo wyliczały ustawy sodality uczniów i uczennic. Według nich należało być:

- a) dobrym chrześcijaninem: żyć w łasce uświęcającej i naśladować Najświętszą Maryję Pannę,
- b) apostołem (apostołką) i chętnie wspierać każde dobre dzieła w szkole,

56-58; *Ustawy Sodality Marijańskiej Uczniów Szkół Średnich w Polsce*, Zakopane 1931, s. 24-26; *Ustawy Sodality Marijańskiej Uczennic Szkół Średnich w Polsce*, Poznań 1928, s. 8-9.

⁴ *Protokół z zebrania Rady Naczelnej i Wydziału Wykonawczego Związku Sodality Uczennic Szkół Średnich w Polsce*, CzM 6(1928) nr 6-8, s. 148-149.

⁵ *Sprawozdanie z VI Zjazdu Delegatek Sodality Marijańskich Uczennic Szkół Średnich w Polsce odbytego w Poznaniu w dniach od 3-5 lipca 1928 r.*, CzM 6(1928) nr 8-9, s. 182.

⁶ Sodality żeńskie miały za oznakę sodalityczną medale, a w r. 1926 na IV Zjeździe postanowiono, że ryngraf będzie ich oznaką. Zjazd wileński wzywał do opracowania obok ryngrafu mniejszej oznaki sodalitycznej. Za wspólną oznakę sodalityczną przyjęto oznakę Sodality Inteligencji Męskiej w Krakowie. Była w formie litery „M”, symbol imienia Matki Bożej, według rysunku Jana Matejki, znajdującego się w kościele NMP w Krakowie. *Sprawozdanie ze Zjazdu Delegatek Sodality Żeńskich w Polsce odbytego w Częstochowie w dniach 2 i 3 VIII 1924 r.*, CzM 2(1924) nr 11, s. 140; *Sprawozdanie z IV Zjazdu Delegatek Sodality Marijańskich Żeńskich w Warszawie dnia 3 i 4 VII 1926 r.*, CzM 4(1926) nr 7-9, s. 16-17; R. Moskale, *Wspólna oznaka sodalityczna*, SM-ZS 29(1930) s. 82-88. *Zjazd Wileński*, CzM 5(1927) nr 8-9, s. 114.

⁷ *Ustawy Zasadnicze Sodality*, [w:] J. Rostkowski, *Przewodnik*, s. 333-338; *Ustawy Sodality Uczennic*, s. 5-6; *Ustawy Sodality Uczniów*, s. 18-23.

c) towarzyskim (towarzyską), koleżeńskim (koleżeńską) i nie dać zgorszenia przez czytanie złych książek, udział w niemoralnych filmach, przedstawieniach i seansach spirytystycznych,

d) abstynentem i abstynentką (niektóre sodalicje przyjmowały deklarację o nieużywaniu napojów alkoholowych i paleniu tytoniu do ukończenia szkoły),

e) obowiązkowym (obowiązkową) – wszystko wypełniać wiernie i doskonale, regularnie i punktualnie uczeszczać na nabożeństwa, zebrania, stosować się do zarządzeń i uchwał,

f) gorliwie wypełniać praktyki religijne i sodalicyjne (trzy razy odmawiać Zdrowaś Maryjo według zwyczaju Prima Primaria, nie opuszczać Mszy św. niedzielnej i przystępować do Komunii św. w uroczystość Wniebowzięcia NMP, a niektóre sodalicje zobowiązywały do Komunii św. w święto Matki Bożej Szkaplerznej 16 lipca),

g) mieć stałego spowiednika, pobożnego, uczonego i roztropnego.

Nadto ustawy nakazywały dobrze rozłożyć czas, tak, aby na czele był obowiązek, potem pożytek, a w końcu przyjemność⁸. Zaś w wyborze przyjaciół i kolegów zachować wielką ostrożność⁹. Po ukończeniu szkoły średniej sodalisci i sodaliski mieli obowiązek wstępować w szeregi sodalicyj akademickich¹⁰.

Wszyscy członkowie sodalicyj przede wszystkim korzystali z przywilejów i odpustów nadanych przez Stolicę Apostolską Prima Primaria i do niej agregowanych¹¹. Nadto mieli prawo: czynnego i biernego wyboru prefekta (prezesa) i członków Konsulty oraz korzystania z biblioteki, czasopism i innych urządzeń sodalicyj (lokalu, zabaw, wycieczek itp.).

Chorych sodalisów i sodaliski odwiedzał moderator, prefekt, koledzy i koleżanki, a na nabożeństwach odmawiano za nich wspólne modlitwy. Cała sodalicja brała udział w pogrzebie zmarłego członka (członkini) wspólnoty. Za dusze zmarłych odprawiano nabożeństwo, a nekrolog umieszczano w czasopiśmie związkowym, prosząc o modlitwę bratnie sodalicyje.

Do kar sodalicyjnych¹² wobec sodalisów i sodalisek należały:

a) wpisanie do *Książki Upomnień*, tzw. *Czarnej Książki* i odczytywanie na najbliższym zebraniu miesięcznym,

b) upomnienie przed moderatora,

⁸ *Ustawy Sodalicji Uczniów*, s. 20, pkt. 21.

⁹ *T a m ż e*, s. 20, pkt. 22; *Ustawy Zasadnicze Sodalicji*, s. 334, pkt. 35.

¹⁰ *Rezolucje XI Zjazdu Związku Sodalicji Mariańskiej Uczniów Szkół Średnich w Gostyniu, 4-6 lipca 1932 r.*, PzM 13(1932) nr 1, s. 12.

¹¹ *Ustawy Sodalicji Uczennic*, s. 7; *Ustawy Sodalicji Uczniów*, s. 23-24.

¹² *Ustawy Zasadnicze Sodalicji*, s. 333; *Ustawy Uczennic*, s. 9; *Ustawy Uczniów*, s. 26-27 pkt 44-47.

- c) przedłużenie czasu próby lub go unieważnienie wobec aspirantów i kandydatów,
- d) zawieszenie (aż do poprawy) w prawach i obowiązkach,
- e) wykluczenie z sodalicji.

Wykluczenie uchodziło za wielką karę. Dotyczyło sodalisów i sodalisek za niezwykle ciężkie, albo powtarzające się, mimo upomnień, lekceważenie lub niezachowanie ustaw i zarządzeń. Wykluczeni mieli obowiązek zwrócić swój dyplom moderatorowi. I tym samym byli wykreślanii z Księgi Kanonicznej sodalicji.

Sodalicje młodzieży szkolnej w diecezji tarnowskiej w strukturze organizacyjnej, podobnie jak w całym kraju, posiadały zorganizowanie grupy sodalisów czy sodalisek, które poświęcały się specjalnym zadaniom. Do takich grup działających wśród sodalicijnej młodzieży w diecezji należały sekcje i orszaki sodalicyjne.

Sekcje¹³ powstawały z inicjatywy członków sodalicji. Były zatwierdzone przez Zarząd czyli Konsultę. Liczyły od 15-20 osób. Miały własny zarząd i osobny statut, który zatwierdzała Konsulta. Miały na celu lepsze wykształcenie członków sodalicji, ubogacenie życia sodalicyjnego towarzyskimi spotkaniami, zajęciami lub rozrywkami oraz świadczenia różnych form pomocy duchowej i materialnej. Były sekcje: a) naukowe, b) towarzyskie: wycieczkowe, gimnastyczne, sportowe, śpiewu, c) eucharystyczne, d) robót kościelnych, e) miłosierdzia chrześcijańskiego, f) katechetyczne, g) misyjne¹⁴.

W sodalicjach młodzieżowych w diecezji istniały sekcje¹⁵:

¹³ J. Rostworowski, *Przewodnik*, s. 105-107; J. Winkowski, *O pracy w sekcjach Sodalicji Mariańskiej uczniów PzM* 4(1923) nr 4, s. 55-56; 4(1924) nr 5, s. 71-73.

¹⁴ J. Rostworowski, *Przewodnik*, s. 106-107.

¹⁵ *Sprawozdanie BOCHNIA*: PzM 5(1925) nr 5, s. 125; 7(1927) nr 8, s. 206; 9(1929) nr 9, s. 237; 14(1933) nr 1, s. 24; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum za r. 1925/26*, s. 13; za r. 1926/7, s. 62; za r. 1934/5, s. 22; CzM 15(1937) nr 7, s. 186; BRZESKO: R. Mazur, *Sprawozdanie z wizytacji nauki religii w Gimnazjum w Brzesku w 1924 r.*, ADT; PzM 3(1923) nr 7, s. 110; CzM 10(1932) nr 6, okładka; DEBICA: PzM 6(1925) nr 1, s. 20; 7(1927) nr 4, s. 103; 8(1927) nr 2, s. 45-46; 9(1929) nr 4, s. 100; 10(1929) nr 1, s. 28-29; 12(1932) nr 5, s. 120; 14(1933) nr 3, s. 70-71; MIELEC: PzM 3(1923) nr 8, s. 127-128; 5(1924) nr 2, s. 55-56; 7(1926) nr 3, 76; 8(1928) nr 7, s. 168; 10(1929) nr 2, s. 55-56; 13(1933) nr 5, s. 119; CzM 10(1932) nr 6 okładka; *Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum za r. 1924/5*, s. 8; za r. 1928/9, s. 62-62; za 1931/2, s. 58-60; NOWY SĄCZ: CzM 14(1936) nr 9, s. 215-216; PzM 1(1921) nr 9, s. 162; *Kronika Kongregacji Dzieci Maryi w zakładzie SS Niepokalanek*; J. B o k, *Sprawozdanie sodalicyjne z dnia 29.XII.1920*, APMTJ 1198-I s.243; TARNÓW: SM 12(1913) s. 380; S. Ś t r a d a, *Sodalicje szkoła*, s. 8; CzM 1(1923) nr 5, s. 79; 4(1926) nr 3, s. 46-47; 5(1927) nr 12, s. 217; 7(1929) nr 2, s. 59-60; PzM 3(1923) nr 9, s. 141; 7(1926) nr 2, s. 55; 9(1929) nr 5, s. 134; 10(1930) nr 5, s. 144; 11(1930) nr 2, s. 55-56; 13(1932) nr 3, s. 71-72; 15(1934) nr 3, s. 72; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego za r. szk. 1927/28* s. 17; *Sprawozdanie I Państwowego Gimnazjum za r. 1931/32*, s. 48-49;

- *eucharystyczne* – w sodalicjach uczniów: Bochnia, Brzesko, Dębica, Mielec, Nowy Sącz-Gimnazjum, Tarnów I (K. Brodzińskiego), II (J. Tarnowskiego), III (A. Mickiewicza), Seminarium Nauczycielskie Zeńskie I i II,
- *misyjna* – sodalicje uczniów: Bochnia, Brzesko, Dębica, Mielec, Tarnów I, II, III, Seminarium Nauczycielskie Męskie; sodalicje uczennic: Bochnia, Brzesko, Mielec, Gimnazjum i Seminarium Nauczycielskie Zeńskie, Tarnów: Seminarium Nauczycielskie Zeńskie św. Jadwigi, bł. Kingi, Gimnazjum Kupieckie,
- *miłosierdzia*-sodalicja uczniów: Brzesko, Tarnów I; sodalicja uczennic:
- *apologetyczna*-sodalicja uczniów: Dębica, Mielec, Tarnów III,
- *abstynenckie i antypalarskie*- sodalicja uczniów: Bochnia, Dębica, Mielec, Tarnów II, Seminarium Nauczycielskie,
- *propagandy*-sodalicja uczniów: Bochnia,
- *dobrej prasy*-sodalicja uczniów: Bochnia,
- *liturgiczna*-sodalicja uczniów: Dębica, Tarnów I,
- *dobrej książki*-sodalicja uczniów: Tarnów-Gimnazjum Kupieckie,
- *odczytowe*-sodalicje uczniów: Mielec, Nowy Sącz, Tarnów-Seminarium Nauczycielskie Zeńskie I i II,
- *różańcowe*-Mielec: Seminarium Nauczycielskie Zeńskie,
- *robotkowe*-Tarnów: Seminarium Nauczycielskie Zeńskie bł. Kingi,
- *muzyczne*-Tarnów: Seminarium Nauczycielskie Zeńskie I i II,
- *chórowe*-Tarnów: Seminarium Nauczycielskie Zeńskie św. Jadwigi, Gimnazjum Kupieckie,
- *samarytanek*-Tarnów: Gimnazjum Kupieckie,
- *pomocy koleżeńskiej*-Tarnów: Seminarium Nauczycielskie Zeńskie I i II,
- sodalicja uczniów: Brzesko, Ropczyce, Tarnów-Gimnazjum I III,
- *samorządowa*-sodalicja uczniów: Bochnia,
- *filantropijna, propagandy kolonii, referentów, deklamatorska*-sodalicja uczniów: Dębica,
- *adoracyjna*-sodalicja uczniów: Tarnów II,
- *samokształcenia*- w zakładzie Sióstr Niepokalanek.

Orszaki sodalicyjne¹⁶ jako małe grupy klasowe sodalisek, 6-8 osób z klasy, powstały z inicjatywy ks. Józefa Chrzęszcza z Tarnowa

---

Kronika Kongregacji Dzieci Maryi w zakładzie SS Urszulanek; M. Rajską, *Sprawozdanie sodalicyjne-SS Urszulanek*, SM 16(1917) s. 124; M. Cwikówna, *Sprawozdanie sodalicyjne-Seminarium Nauczycielskie*, SM 16(1917) s. 239.

¹⁶ Orszaki sodalicyjne, CzM 14(1936) nr 7, s. 163; W. Fryczówna, *Metody pracy sodalicyjnej*, CzM 15(1936) nr 1, s. 15-18; 15(1936) nr 2, s. 41-43; F. Galiński, *Rola zespołów (orszaków) w organizacyjnym życiu sodalicji*, Biuletyn Referatu Duszpasterstwa Sodalicji Mariańskiej, Tarnów 1947, nr 2, s. 6-8, ADT.

w 1930 r. na Zjeździe we Lwowie. Ale dopiero w 1936 r. przedstawiono propozycję ich utworzenia na Zjeździe Sodalicyj Mariańskich Uczennic Szkół Średnich. Początkowo rozwijały się bez bliżej ustalonych zasad i form pracy. Istniały orszakiki poszczególnych klas. Orszakami pierwszej i drugiej klasy kierowała tzw. opiekunka, czyli jedna ze starszych koleżanek. Opiekunki były wyznaczane przez Konsultę lub wybierane na walnym zebraniu. Mogły też zgłaszać się same. Orszakowe były wybierane przez poszczególne orszaki, a wybór przyjmował i potwierdzał Wydział (Konsulta). Zebrania orszakowe odbywały się zazwyczaj raz na dwa tygodnie. Każda soliska prowadziła tzw. *Książeczkę orszaku*, w której wpisywano obecność na zebraniach, nabożeństwach, adoracjach, składki, sprawozdania zebrań orszaku, nadto zapiski przełożonych.

W diecezji tarnowskiej orszaki sodalicyjne istniały w: Brzesku – sodalicja uczennic (1932 r. zw. *Śłużki Maryi*), Kolbuszowej, Tarnowie-Seminarium Nauczycielskim św. Jadwigi i bł. Kingi¹⁷. Istniały zapewne i w wielu innych.

Koła przygotowawcze¹⁸ były prowadzone w: Bochni-Sodalicyj Mariańskiej Uczniów, Brzesku-Sodalicyj Mariańskiej Uczniów, Dębicy-Sodalicyj Mariańskiej Uczniów (św. Stanisława Kostki) i Sodalicyj Mariańskiej Uczennic (bł. Bronisławy), Mielcu-Sodalicyj Mariańskiej Uczniów (św. Stanisława Kostki), Nowym Sączu-Sodalicyj Mariańskiej Uczniów przy II Gimnazjum, Tarnowie-Sodalicyj Mariańskiej Uczniów II Gimnazjum (1936/37r.) Tarnowie-Gimnazjum II.

¹⁷ *Sprawozdanie CzM 16(1937) nr 4, s. 126; Protokół z Konferencji Rady Pedagogicznej [Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego bł. Kingi] odbytej 23.XI.1932r..* Archiwum Państwowe w Tarnowie, sygn. PSNŻ-Kinga 10, s. 220; W. Nie wo l s k i, *Sprawozdanie I o stanie nauki religii i religijno-moralnym młodzieży. Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum w Kolbuszowej. Rok 1936/37.* ADT; S. K r u c z e k, *Sprawozdaniae ze stanu religijno-moralnego szkoły. Gimnazjum im. św. Kingi w Starym Sączu za rok 1936/37,* ADT; S. W r ó b e l, *Sprawozdanie o stanie religijno-moralnym szkoły [Prywatne Gimnazjum Żeńskie im. św., Jadwigi w Tarnowie],* ADT; *Sprawozdanie sodalicyjne za r. 1937/8,* Archiwum SS. Niepokalanek; *Kronika Kongregacji Dzieci Maryi w zakładzie SS. Urszulanek.*

¹⁸ *Sprawozdanie BOCHNIA – PzM 13(1933) nr 5, s. 118; BRZESKO – PzM 10(1929) nr 2, s. 55; 10(1930) nr 2, s. 53; 12(1931) nr 3, s. 70; 14(1933) nr 3, s. 70; 18(1938) nr 5, okładka; DEBICA – CzM 1(1923) nr 7-9, s. 112; PzM 6(1925) nr 1, s. 20; 7(1927) nr 4, s. 103; 10(1929) nr 1, s. 29; 11(1930) nr 1, s. 28; 14(1934) nr 3, s. 70-71; MIELEC – PzM 8(1928) Nr 7, s. 168, *Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum na r. 1928/9 r.,* 62-64; NOWY SĄCZ – PzM 15(1934) nr 3, s. 71; NOWY SĄCZ – S. C z e r w, *Sprawozdanie ze stanu nauki religii i religijno-moralnego w Państwowym Gimnazjum II w Nowym Sączu [za r. 1928/29],* ADT; TARNÓW – CzM 8(1930) nr 10, s. 254-255; J. M ł o d o c h o w s k i, *Sprawozdanie o stanie religijno-moralnym szkoły. Państwowe II Gimnazjum im. J. Tarnowskiego w Tarnowie za r. szk. 1936/37,* ADT.*

2. Formacja sodalicyjna religijno-moralna

Młodzież sodalicyjna w diecezji kształtowana była według praw Bożych i zadań sformułowanych w sodalicyjnych prawach zawartych w Ustawach Sodalicji Mariańskich Uczniów i Sodalicji Mariańskich Uczennic, ustaw poszczególnych sodalicji diecezjalnych oraz haseł wyznaczonych dla nich na każdy rok (a nawet w niektórych sodalicjach na miesiąc i tydzień) i prawa sodalicyjnego. Formacja uczniów i uczennic szkół średnich w diecezji była prowadzona w kierunku ukształtowania: człowieka z charakterem, elity katolickiej, prawdziwego apostoła, patrioty, powołań kapłańskich i świętych.

Młodzież diecezjalna wstępując do sodalicji wychowywana była na *wybitnych chrześcijan, stosownie do stanu swego szczerze szukających tak własnej doskonałości, jak zbawienia i udoskonalenia bliźnich, a dzielnie walczących w obronie Kościoła Chrystusowego przeciw wysiłkom ich wrogów...*¹⁹. Ks.S.Basta o wychowaniu sodalicyjnym pisał: *praca w sodalicji działała w kierunku pogłębienia wiedzy i przeobrażeń religijnych i wyrobienie praktykujących katolików i sumiennych i pełnowartościowych, o ile to się dało obywateli*²⁰. Sposób wytworzenia przez sodalicje elity katolickiej w kraju był myślą przewodnią drugiego ogólnego zjazdu Księża Moderatorów sodalicji²¹. Według rezolucji XI Zjazdu Sodalicji Mariańskich Uczennic w Warszawie w 1937 r. *sodalicyja dążyć będzie do wytworzenia ze swego grona elity...*²². Młodzież sodalicyjna, jako elita społeczeństwa, miała prowadzić dzieło apostołskie *w handlu i przemyśle, w fabrykach i rękodzielnictwie, na wsi i w mieście, we wszystkich stanach, wiekach i zawodach*²³.

Prawo sodalicyjne²⁴, ułożone na wzór Dekalogu, zawierało następujące idee sodalicyjnego wychowania.

1. Sodalista (ska) jest gorliwym i konsekwentnym katolikiem i wiernym synem Ojczyzny.

¹⁹ *Ustawy Zasadnicze Sodalicji*, [w:] J. Rostworowski, *Przewodnik*, s. 320; P. l'Ermite, *Masa i elita*, SM-ZS 28(1929) s. 123-126; S. Strada, *Sodalicyja Mariańska szkoła*, s. 14.

²⁰ S. Basta, *Sprawozdanie o stanie religijno-moralnym młodzieży Seminarium Nauczycielskiego Męskiego im. J. Śniadeckiego w Tarnowie za rok 1930/31*, Tarnów, ADT.

²¹ *Drugi ogólny zjazd Księża Moderatorów sodalicji polskich*, SM 12(1923) s. 130.

²² *Rezolucje uchwalone na Zjeździe sodalicyjnym w Warszawie*, CzM 16(1937) nr 1, s. 15.

²³ J. Rostworowski, *Przewodnik*, s. 65-66.

²⁴ Tenże, *Ustawy Sodalicji Mariańskich Uczniów*, s. 41-42; *Nasze prawo sodalicyjne*, Biuletyn Referatu Duszpasterstwa Sodalicji Mariańskiej, s. 8-9.

2. Sodalis jest szczególniejszym czcicielem Najświętszej Maryi Panny.

3. Sodalis wypełnia zawsze swoje obowiązki nie cofając się przed żadną trudnością.

4. Sodalis jest pełen czynnej miłości bliźniego i pomaga mu przy każdej sposobności w potrzebach duszy i ciała.

5. Sodalis ma odwagę postępować zawsze według swych zasad, nie zważając na opinię ludzką.

6. Sodalis jest czysty w myśli, mowie i uczynku i zwalcza wszelki brud.

7. Sodalis pracuje nad wyrobieniem swego umysłu i charakteru i nie opuszcza nigdy wieczornego rachunku sumienia.

8. Sodalis mówi zawsze prawdę i dotrzymuje słowa.

9. Sodalis daje wszystkim dobry przykład, zwłaszcza zaś kolegom i rodzeństwu.

10. Sodalis przystępuje co miesiąc do wspólnej Komunii św. i uczęszcza regularnie i punktualnie na nabożeństwa i zebrania sodalicyjne.

Według ustaw sodalicyjnych i prawa sodalicyjnego sodalis oraz sodaliska to człowiek o stałych zasadach, nie lękający się trudu, obowiązkowy, odpowiedzialny, czuły na sprawy drugiego, bez fałszu i obłudy²⁵. Do wyrobienia tych cech wzywały również rezolucje V Zjazdu sodalisów²⁶. Zaś na VIII Zjeździe w Wilnie w 1926 r. wzywano do wyrobienia honoru społecznego, poczucia odpowiedzialności za drugich i poszanowania władzy oraz cudzej własności²⁷. W sodalicjach już w doborze członków należało zwrócić uwagę nie na ilość członkiń, lecz na jakość i dobór. W tym celu należy podnieść wymagania przy przyjmowaniu do Dzieci Maryi²⁸. W wielu kongregacjach proponowano abstynencję od napojów alkoholowych na czas należenia do sodalicji szkolnej²⁹. Sodalicje były zdyscyplinowanymi grupami. Jeśli ktoś nie zachowywał lub lekceważył ustawy był wydalany. W sodalicji przy zakładzie PP. Klarysek od r. 1909 do 1935 wydalono 15 sodalisek³⁰, w sodalicji Seminarium Nauczycielskim Zeńskim w Tarnowie w r. szk. 1926/27 kilka³¹.

²⁵ I. Pelczarska. *Sodalicja szkołą czynnych katoliczek*, CzM 15(1936) nr 3, s. 63-67; 15(1936) nr 4, s. 94-97; K. Kędzińska, *Sodalicja Marińska szkołą charakteru*. CzM 7(1929) nr 1, s. 12-14.

²⁶ *Rezolucje V Zjazdu*, PzM 4(1923) nr 1, s. 5.

²⁷ *Rezolucje Zjazdu*, PzM 7(1926) nr 1, s. 15.

²⁸ *Rezolucje uchwalone na Zjeździe sodalicyjnym w Warszawie*, CzM 16(1937) nr 1, s. 15.

²⁹ W tym celu zakładano koła abstynenckie i antypalarskie w sodalicjach diecezjalnych. Zobacz grupy sodalicyjne.

³⁰ *Księga Wpisowa*.

³¹ *Sprawozdanie*, CzM 6(1928) nr 3, s. 77.

Formacja sodalicyjna młodzieży w diecezji przebiegała według haseł ogólnopolskich sodalicyj. W 1926 r. Zjazd wileński rzucił hasło obrony młodzieży polskiej przed zalewem współczesnego zepsucia. Sodalicyje uczniów szkół średnich podjęły formację religijno-moralną według haseł ustalonych przez Związek. W r. szk. 1927/28 Wydział Wykonawczy przyjął hasło: „*Bądź czystym*”. Należało troszczyć się o czystość: w myślach, uczuciach, pragnieniach, słowach, żartach, opowieściach, wzroku i o czystość ciała. W r. szk. 1928/29 hasło: „*Bądź obowiązkowym*”, zobowiązywało do stawiania na pierwszym miejscu obowiązku miłości Boga, bliźnich i siebie samego. Wymagało wyniesienia obowiązku na szczyty w młodym wieku, tak w sprawach duchowych jak i fizycznych. Wypracowanie zaś obowiązkowości zmuszało do codziennej pracy i rachunku sumienia z realizacji Bożych przykazań i sodalicyjnych ideałów. W r. szk. 1929/30 Wydział Wykonawczy i Prezydium Związku zaproponowały hasło: „*Bądź konsekwentny*”. Wypełniać wszystko, do ostatka, tak jak Bóg chce, to iść drogą trudną ku cnocie, wierności zasadom Chrystusowym, zawsze i wszędzie. W r. szk. 1930/31 hasło: „*Bądź pobożny*” wzywało do wyrobienia pobożności i przeniknięcia życia Bogiem na wzór św. S. Kostki i św. Teresy od Dzieciątka Jezus. Codzienne praktyki religijne, przyjmowanie sakramentów świętych wskazywano jako środki do nawiązania łączności i więzi z Bogiem. Hasło na r. szk. 1931/32 „*Bądź karnym*” zmuszało do wypracowania karności osobistej (rozumu, woli i serca), wewnętrznej (czyli Bożej harmonii w duszy) oraz zachowanie jej w rodzinie, szkole, organizacji i społeczeństwie. Karność to nie tyle zachowanie praw i przepisów, ile wczucie się w ducha wielkich zadań, jakie stały przed każdym chrześcijaninem i sodalisem. W r. szk. 1932/33 hasło „*Bądź miłosierny*” w obliczu niedostatku, bezradności, ekonomicznej stagnacji zwracało uwagę, aby młodzież sodalicyjna umiała w trudnej sytuacji dostrzec potrzeby innych i pocieszać, wspierać i krzepić serca. „*Bądź pracowitym*” to idea pracy na r. szk. 1933/34. Być mężem doskonałym *virum perfectum* to cnota, której domaga się św. Paweł, a sodalis to bez wątpienia ktoś, kto więcej wie i poważnie traktuje swoje obowiązki. Na r. szk. 1934/35 hasło „*Kieruj się w życiu prawdą*” podjęto w obliczu nieszczerości, fałszu, zakłamania. Młodzież sodalicyjna miała kierować się prawdą w myśleniu, mowie i czynie, jako mężni i honorowi rycerze Chrystusa. Życie jest grą, ale Chrystus ujawnia zakłamanie i faryzeizm. Sodaliści, rycerze bez skazy, pamiętać mieli o Chrystusowym wezwaniu: „*Odejdźcie ode Mnie wy, którzy dopuszczacie się nieprawości*” (Mt 7, 23). Sodaliści mieli szukać prawdy i dążyć do jej poszanowania nawet za cenę życia. Hasło na r. szk. 1935/36 „*Bądź dobrym synem*” zachęcało do wczucia się

w sytuacji ojca, matki, bliskich, chorych, starszych, tradycji świętecznych i narodowych i jak Matka Boża w Kanie spieszyć z pomocą W r. szk. 1936/37 hasło „*Żyj w przyjaźni z Bogiem*” było wypełnieniem Chrystusowego nakazu: „*Wy jesteście przyjaciółmi moimi, jeżeli czynicie to, co wam przykazuje*” (J 15,14), w którym wzywał do jedności i więzi z Bogiem. Stało przed nimi zadanie troski nie tylko o przyjaźń z Bogiem, ale i przewyciężanie zła, pokus oraz walkę z szatanem. „*Bądź katolikiem czynu*” – hasło roku 1937/38 ukierunkowało młodzież do apostołskiego działania, twórczej pracy, realizacji sodalicyjnych ideałów w życiu. Hasło na r. 1938/39 „*Walcz o czystość*” wzywało sodalisów do troski o czystość w społeczeństwie i walki z szerzącą się niemoralnością³².

Sodalicje uczennic, podobnie jak uczniów, podejmowały pracę wewnętrzną według haseł proponowanych przez swoje zjazdy. W r. szk. 1929/30 sodaliski miały zwrócić uwagę na *cześć Najświętszego Serca Jezusa Eucharystycznego*. W XX w. wielu konwertytów nawróciło się przez Eucharystię. Stała się ona dla wielu źródłem wiary. Dlatego wpatrywanie się w Eucharystię, bliski kontakt z Jezusem, obcowanie z Nim zostało przyjęte w celu ubogacenia życia wewnętrznego, pielęgnowania wiary w rodzinach i zadośćuczynienia Sercu Bożemu tak w młodości, jak w późniejszym życiu. W następnym roku szkolnym sodaliski zwracały uwagę przede wszystkim na siebie. Hasło tego roku „*Poznaj siebie*” ukierunkowywało ich wewnętrzną formację na poznanie i kształtowanie swojego charakteru i osobowości. W obliczu wielu potrzebujących w szkole w r. szk. 1931/32 praca wewnętrzną skierowana była na działanie zewnętrzne, w stronę bliźnich. Hasło „*Bądź koleżeńską*” uwrażliwiała młode sodaliski na miłosierdzie chrześcijańskie wobec najbliższych, a takimi były koleżanki z klasy i szkoły. W r. szk. 1932/33 w obliczu zakłamania i zła rozwijającego się wśród społeczeństwa i w szkołach przyjęto hasło „*Kochaj prawdę*”. Młodzież żeńska miała zwalczać dwulicowość i zakłamanie. Wzorem dla niej był Chrystus, który nazwał Siebie Prawdą (J 18,37). W roku następnym 1933/34 według hasła „*W górę serca*” formacja duchowa zwrócona była na radość chrześcijańską, która płynie z obcowania z Bogiem przez modlitwę. Módlmy się tak, jak gdyby wszystko od modlitwy zależało, ale też pracujmy tak, jak gdyby wszystko od nas zależało. W chwilach nostalgii z powodu niedostatku w życiu, braku pieniędzy, perspektywy na przyszłość, pracy, nie zawsze miłego spoglądania na sodalicje w szkole, sodaliski miały spoglądać ku górze, do swojej Patronki niebieskiej wyciągać ręce oraz kierować serce. Wreszcie uczyć się na

³² J. Winkowski, *W głąb i wzwyż*. Zakopane 1938, s. 25-81.

przyszłość spoglądać w niebo, skąd płynie pomoc, radość i pokój. W r. szk.1934/35 hasło „*Bądź dobrą*” wzywało młodzieńcze serca dziewcząt do kształtowania swego serca na wzór Jezusa, który szedł przez ziemię czyniąc dobrze i kierować się dobrocią wobec ludzi dobrych i świętych, ale przede wszystkim w stronę złych, w stronę grzeszników. W czasach narzekania na obniżenie obyczajów i kultury towarzyskiej, zanik grzeczności i uprzejmości, życia nerwowego i egoizmu, sodaliski miały być apostołkami i aniołami dobroci. Od domu, przez szkołę miały one nieść humor, łagodność i dobroć, wpatrzone w Najświętsze Serce Jezusa i Maryi. „*Bądź konsekwentną*” hasło roku szkolnego 1935/36 uważano za ostatnią wolę zmarłego prezesa ks. J. Chrzęszcza. Wszystko czynić z Bogiem i dla Niego, to postanowienie sodalicyjne, przyjęte w duchu wiary i prawdziwego członka Kościoła. W czasach, gdy bezbożnicy byli konsekwentni w złym, młode serca dziewcząt uczyły się być konsekwentnymi w swojej wierze. Sodalicia miała dać dziewczętom odwagę powiedzieć *chrześcijaninem jestem*. W tym celu zobowiązane były pogłębiać wiarę, bronić jej, potępiać zło, wiernie strzec zasad swojej religii i konsekwentnie wypełniać sodalicyjne obowiązki i zadania. W r. szk. 1936/37 hasło „*Wprowadzać będę w życie prawa Chrystusa*” miało być programem pracy na całe życie. Troska o Królestwo Boże, pod opieką Matki Bożej, to istotne zadanie sodalicyjne. Wprowadzać prawa Chrystusa, tzn. kierować się, podporządkowywać się prawom Chrystusa w każdej sytuacji (smutku, radości, chorobie, zdrowiu) i wszędzie. Dla sodaliski kompromis nie istniał. Musiała jednak kierować się roztropną umiejętnością i wyrabiać sprężystą odporność. Miały miłować Boga na wzór Chrystusa, który zawsze pełnił Jego wolę, grzech nienawidzić, a duszę w cnoty przyozdabiać. W każdej sytuacji jasne stanowisko zajmować, zwłaszcza gdy chodziło o sprawy demoralizujące. Nie tchórzyc, ale występować, jak chciał Ojciec św. Pius XI do walki z systematycznym ateizmem, bezbożnictwem-neopoganizmem i brać udział w akcjach religijnych. Hasło to zobowiązywało: Tyś sodaliską, nie zapomnij o tem, że masz iść zawsze Matki Twojej śladem. Sodaliski w r. szk. 1937/38 według hasła „*Pogłębiać będę w sobie znajomość Chrystusa i Jego praw*”, miały bardziej cenić naukę religii, ukochać Ewangelię, liturgię sakramentalną, czynnie uczestniczyć we Mszy św. oraz w apostołskiej żarliwości zdobywać świętość. We własne życie tchnąć maksimum świętości i stać się *Alter Christus* i *In omnibus Christus* w życiu osobistym, rodziny, szkolnym, w organizacyjnym – całym życiu Chrystus miał być obecny. W r. szk. 1938/39 poprzez hasło „*Dajemy wszędzie dobry przykład*” miały sodaliski sumiennie wypełniać obowiązki, a zwłaszcza religijne, by w ten sposób ukazać, że życie dla Boga daje wiele

zadowolenia i szczęścia. W każdej sytuacji, tak jak Pier Giorgio Frassati, dawać dobry przykład. W pierwszej kolejności apostołstwo powinno być w rodzinie, gdzie wiele czasu się spędza. Jednak apostołstwo nie mogło być etykietką, ale miało wypływać z wiary, kształtowanej przez sodaliski w liturgii sakramentalnej, a zwłaszcza spowiedzi i Komunii św. Jednym słowem chodziło o pracę nad sobą i poczucie solidarnej odpowiedzialności przed Bogiem za życie religijne. Przedstawione hasła sodalicyjnej młodzieży żeńskiej³³ odzwierciedlały zadanie organizacji, a jednocześnie wynikały z sytuacji moralnej i społeczno-ekonomicznej społeczeństwa. Zwracały też uwagę na kształtowanie sodalisek w duchu wiary, apostołstwa, czynnego udziału w liturgii Kościoła. Formacja młodszych uczennic w sodalicjach, według zjazdu lwowskiego, opierała się na organizacji Krucjaty Eucharystycznej³⁴. Każda sodalicja na początku roku szkolnego opracowywała program pracy i w ciągu roku go realizowała³⁵.

Pozdrowieniem sodalicyjnym uczniów było hasło: *Nos cum prole pia. Benedicat Virgo Maria*³⁶. Sodaliski zaś pozdrowiały się: „Cześć Maryi”, z odpowiedzią „Cześć”³⁷.

Młodzież solidacyjna zobowiązana była gorliwie wypełniać swoje obowiązki. Wszelkie zło miała dostrzegać i zwalczać, a przede wszystkim przesady towarzyskie, szczególnie dotyczące czystości obyczajów, tańców, nieszkodliwość nałogów. Kiedy zachodziła potrzeba zbiorowego protestu przeciw złu w życiu społeczeństwa,

³³ Zjazd Sodalicii Żeńskich Szkół Średnich archidiecezji krakowskiej, CzM 7(1929) nr 12, s. 319; CzM 8(1930) nr 8-9, s. 195; 10(1932) nr 8, s. 129; 10(1932) nr 1-2, s. 7; [J. Chrzęszcz], CzM 14(1935) nr 1, s. 5-7; J. Mońkówna, *Wprowadzać będą w życie prawa Chrystusa*, CzM 15(1936) nr 1, s. 6-9; B. Kuczyńska, *Pogłębiać będą w sobie znajomość Chrystusa i Jego praw*, CzM 16(1937) nr 1, s. 8-10; M. Jędrówna, *Dajemy wszędzie dobry przykład*, CzM 17(1938) nr 1, s. 4-7.

³⁴ *Wskazania solidacyjne*, CzM 8(1930) nr 8-9, s. 195.

³⁵ *Uchwały zjazdu wileńskiego. Zjazd wileński*. CzM 5(1927) nr 8-9, s. 114; W sodalicii II Gimnazjum w Tarnowie im. J. Tarnowskiego program pracy ustalano na początku roku szkolnego. Każdy sodalis obowiązany był wybrać sobie jakiś dział pracy w którym się specjalizował w ciągu roku. *Sprawozdanie Dyrekcji II Państwowego Gimnazjum w Tarnowie za rok szkolny 1935/36*, s. 73. Wyznaczano też hasła szczegółowe. W sodalicii w Starym Sączu w r. szk. 1936/37 pracowano nad wyrobieniem w sobie sumiennosci. S. Kruczek. *Sprawozdanie ze stanu religijno-moralnego szkoły. Gimnazjum im. św. Kingi w Starym Sączu za r. szk. 1936/37*, ADT.

³⁶ Według rezolucji XI Zjazdu Związku Sodalicii Uczniów na Świętej Górze w Gostniu w dniach 4-6 lipca 1932 r., PzM 13(1932) nr 1, s. 13. W przekładzie polskim: *Niech nam błogosławi i sprzyja. Z Śwym Synem Panna Maryja*.

³⁷ [J. Chrzęszcz], *Cześć Maryi – Cześć*, CzM 5(1927) nr 2, s. 17-18; *Sprawozdanie z IV Zjazdu delegatek Sodalicii Marianskich Żeńskich Szkół Średnich w Warszawie dnia 3 i 4 lipca 1926 r.*, CzM 4(1926) nr 7-8, s. 16-17.

sodalicje miały to uczynić zbiorowo³⁸. W Mielcu sodalisci i sodaliski wraz z innymi organizacjami miasta wystąpili przeciw łamaniu prawa Bożego we wrześniu 1925 r. W Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie jest dokument pt.: „*Sodalicja Mariańska w Mielcu wraz z innymi Stowarzyszeniami religijnymi i katolickimi protestuje przeciw otwieraniu sklepów, szynków etc. w niedziele i święta. Stajemy w obronie dnia świętego i prawa Bożego!*”³⁹. Wśród 22 pieczęci stowarzyszeń i organizacji miasta jest pieczęć i podpis sodalicii uczniów Gimnazjum i jego Dyrekcji oraz pieczęć i podpis sodalicii uczennic Gimnazjum i Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego, a także Dyrekcji Seminarium.

W wielu sodalicjach młodzież zapoznała się z encykliką papieża Piusa XI *O bezbożnym komunizmie*” (wydaną 19 marca 1937r.). Według zarządzeń Związku miała ona poznać zgubne skutki tej ideologii i ją zwalczać. W diecezji młodzież zapoznała się z treścią encykliki. Wygłoszono referaty o socjalizmie i komunizmie w sodalicjach uczniów w: Bochni, Brzesku, Dębicy, Gorlicach, Mielcu, Nowym Sączu, Starym Sączu, Tarnowie⁴⁰.

Sodalisci i sodaliski występowali w obronie swojej wiary katolickiej przed neopoganizmem oraz pismami i książkami antykościelnymi i niemoralnymi, które w dużej mierze były kolportowane na teren szkół średnich przez różne ugrupowania narodowe. Do apologii tej wzywały rezolucje Zjazdu Sodalicii Mariańskich Uczennic w Krakowie w 1934 r.⁴¹. Sprawy te omówiono w sodalicjach szkolnych męskich w: Bochni, Brzesku, Dębicy, Mielcu, Nowym Sączu⁴².

³⁸ *Rezolucje Zjazdu*. [VIII Zjazd Sodalicii Mariańskiej Uczniów Szkół Średnich w Polsce w dniach 7-9 lipca 1926 r. w Wilnie], PzM 7(1926) nr 1, s. 15; *Rezolucje Zjazdu*, [Sprawozdanie ze Zjazdu delegatek Sodalicii Mariańskich Żeńskich Szkół Średnich odbytego w Krakowie dnia 2 i 3 lipca 1925 r.], CzM 3(1925) nr 7-9, s. 139.

³⁹ APMTJ 1198-XXI, s. 54.

⁴⁰ *Sprawozdania*, Bochnia – PzM 14(1933) nr 1, s. 24; Brzesko – PzM 17(1937) nr 6, s. 144; 18(1938) nr 5, ostatnia strona brz nr.: Dębica – PzM 7(1927) nr 4, s. 103; 11(12930) nr 1, s. 28; Gorlice – PzM 18(1937) nr 1, s. 23; Mielec – PzM 3(1923) nr 8, s. 127; 9(1929) nr 4, s. 101; Nowy Sącz – PzM 6(1925) nr 1, s. 21; Tarnów – PzM 18(1937) nr 2, s. 19; *Sprawozdanie Dyrekcji I Państwowego Gimnazjum im. K. Brodzińskiego za 1936/37*, s. 23-24; J. M ł o d o c h o w s k i, *Sprawozdanie o stanie religijno-moralnym szkoły. Państwowe II Gimnazjum im. J. Tarnowskiego na r. szk. 1936/37*, ADT; S. K r u c z e k, *Sprawozdanie ze stanu religijno-moralnego szkoły. Gimnazjum im. św. Kingi w Starym Sączu za r. szk. 1936/37*. ADT.

⁴¹ *Rezolucje uchwalone na Zjeździe Sodalicyjnym w Krakowie [Sodalicii Mariańskich Uczennic Szkół Średnich w dniach 1-3 lipca 1934r.]*, CzM 13(1934) nr 1, s. 7.

⁴² *Sprawozdania*, Bochnia – PzM 4(1924) nr 5, s. 78; Brzesko – PzM 12(1931) nr 3, s. 70; Dębica – PzM 7(1927) nr 4, s. 103; Mielec – PzM 8(1928) nr 7, s. 168; Nowy Sącz – PzM 7(1927) nr 6, s. 151.

Diecezjalna młodzież sodalicyjna *ćwiczyła się w uczynkach miłosierdzia względem duszy i ciała bliźnich*. To apostołstwo dotyczyło czynów i modlitwy. Modlitwą młodzież obejmowała potrzeby sodalicyj i członków, a przede wszystkim chorych. Jeśli ktoś zmarł z członków sodalicyj, należało ofiarować w jego intencji swoje modlitwy, odmówić wspólnie oficjum za zmarłych i zamówić Mszę św.. Nekrologi umieszczano w czasopismach sodalicyjnych⁴³.

Sodalisy według prawa sodalicyjnego miał być dobrym synem Ojczyzny⁴⁴. Prawo to jednak nie akcentowało elementu patriotycznego, ale je uwzględniało. Prawo sodalicyjne sformułowane w dziesięciu punktach miało pewne podobieństwo z prawem harcerskim, które łączyło elementy religijne z patriotyzmem⁴⁵. Sodalicyje szkolne organizowały akademie z okazji rocznic lub pamiątek narodowych dla wyrobienia wśród młodzieży umiłowania Ojczyzny i kultury narodowej.

W sodalicyjach młodzieżowych rodziły się powołania kapłańskie i zakonne. W ich formowaniu miały zapewne znaczenie sodalicyjne praktyki religijne, nabożeństwo do Matki Najświętszej, rekolekcje i apostołstwo⁴⁶. W diecezji tarnowskiej sodalicyje młodzieżowe wydały wiele powołań kapłańskich i zakonnych. Z ich szeregów do r. 1928/29 do seminarium duchownego wstąpiło 12 sodalisów⁴⁷. Z sodalicyj gimnazjalnej z Nowego Sącza prowadzonej przez ks. F. Gawlikowskiego TJ do r. 1905 wstąpiło pięciu sodalisów do jezuitów, siedmiu do seminarium duchownego w Tarnowie, jeden do dominikanów i jeden do franciszkanów. Nadto z sodalicyj terminatorów i czeladników trzech do różnych zakonów⁴⁸. Z sodalicyj gimnazjalnej uczniowskiej w Mielcu poświęciło się stanowi duchownemu do 1928 r. 45 sodalisów⁴⁹ (według sprawozdania Dyrekcji Gimnazjum za r. szk. 1927/28 było ich tylko 35)⁵⁰. W diecezji tarnowskiej, według Sprawozdań Wydziału Wykonawczego Związku Sodalicyj Marianskich Uczniów Szkół Średnich 40 sodalisów zostało klerykami⁵¹.

⁴³ J. Rostworowski, *Przewodnik*, pkt. 5, s. 337.

⁴⁴ J. Winkowski, *Ustawy Sodalicyj Marianskiej Uczniów*, pkt. 5, s. 13.

⁴⁵ W. Przybyszewski, *Harcerstwo a sodalicyja*, PzM 3(1923) nr 7, s. 97-99; M. Ziółkowska, *Sodalicyja a harcerstwo*, CzM 7(1929) nr 8-9, s. 216-220.

⁴⁶ *Sodalicyje szkołą powołań kapłańskich*, SM-ŽS 38(1939) s. 226-228.

⁴⁷ J. Winkowski, X *Sprawozdanie za r. 1928/9*, s. 42.

⁴⁸ J. Preisner, *Jezuici w Nowym Sączu przy kościele Sw. Ducha*, t.II, Nowy Sącz 1975 (maszynopis w posiadaniu Archiwum OO. Jezuitów w Nowym Sączu), s. 175.

⁴⁹ *Sprawozdanie*, PzM 9(1928) nr 3, s. 79.

⁵⁰ *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum w Mielcu za r. szk. 1927/8*, s. 27-29.

⁵¹ J. Winkowski, XI *Sprawozdanie za r. 1929/30*, s. 24.

Z sodalicii prowadzonej przez Siostry Niepokalanki w Nowym Sączu wstąpiło do różnych zakonów 14 sodalisek. Zaś z sodalicii przy klasztorze PP. Klarysek w Starym Sączu 19 sodalisek poświęciło się życiu zakonnemu⁵².

Z księży diecezji tarnowskiej sodalisami byli⁵³: Bolek Antoni, Bulanda Władysław, Czech Michał, Duda Franciszek, Dziedziak Bernard, Dzierwa Kazimierz, Grzesik Władysław, Kaźmierczyk Adam, Kos Jan, Krężel Eugeniusz, Krężel Marian, Maziarz Jan, Mleczek Jan, Nykiel Stanisław, Oleksiak Władysław, Pachowicz Władysław, Przybycień Józef, Rozembarski Jan, Ryba Stanisław, Sopata Michał, Ślusarz Ksawery, Świątek Teofil, Tomczyk Ernest, Wójtowicz Stanisław, Zajac Zygmunt, Zymuła Stefan, Żurek Jan i inni. Do grona sodalisów gimnazjalnych tarnowskich należał Piotr Bednarczyk, późniejszy biskup sufragan tarnowski.

Praca w wielu sodalicjach diecezjalnych skupiona była na pracy wewnętrznej, na formowaniu członków na ludzi oddanych Bogu, Kościołowi i społeczeństwu⁵⁴.

W centrum życia religijnego młodzieży sodalicyjnej w diecezji była Eucharystia i cześć do Najświętszej Maryi Panny, były to tzw. środki nadprzyrodzone wychowania i formacji młodzieży. Częsta Komunia św., co miesiąc udział w adoracjach Najświętszego Sakramentu i w nabożeństwach sodalicyjnych miały być wyrazem umiłowania spraw Bożych oraz swojej religii. Cześć Najświętszej Dziewicy była celem kongregacji, jej racją bytu i treścią działania. W dniu przyjęcia do sodalicii zawierano swoje życie Najświętszej Maryi Pannie według formuły św. Jana Berchmansa lub św. Franciszka Salezego⁵⁵.

⁵² Według *Kroniki Kongregacji* w Archiwum Sióstr.

⁵³ K. K o s z y k, Wychowanie młodzieży męskiej w Sodalicii Mariańskiej, s. 167-174; Z wywiadu z ks. A. Kaźmierczykiem, ks. M. Sopatą i ks. W. Oleksiakiem.

⁵⁴ *Sprawozdania*, PzM 7(1927) nr 6, s. 150-151; 12(1930) nr 4, s. 95; 14(1934) nr 6, s. 143.

⁵⁵ Akta poświęcenia według św. Jana Berchmansa: Święta Maryjo, Bogarodzico Dziewico, ja NN, obieram Cię dzisiaj za Panią, Patronkę i Orędowniczkę moją, mocno postanawiając i przedsiębiorając, że nigdy Cię nie opuszczę i nigdy nic przeciw Tobie nie powiem, nie uczynię i nie pozwolę, by inni cokolwiek czynili, co by czci Twojej uwłaczało. Błagam Cię więc, przyjmij mnie za wiecznego sługę Swego, bądź przy mnie we wszystkich sprawach moich i nie opuszczaj mnie w godzinę śmierci mojej. Amen. Akt poświęcenia według św. Franciszka Salezego: Przenajświętsza Panno i Bogarodzico Maryjo, ja choć niegodzien być sługą Twoim, wzruszony jednak przedziwną dobrocią Twoją i wiedziony pragnieniem służenia Tobie, obieram Cię dzisiaj w obecności mego Anioła Stróża i całego Dworu niebieskiego, za Panią, Orędowniczkę i Matkę i mocno postanawiam nadal być zawsze sługą Twoim i starać się wedle możności, aby Tobie wszyscy wiernie służyli. Proszę Cię więc i błagam, Najlepsza Matko, przez Krew Jezusa Chrystusa za mnie przelaną, abys mnie w liczbę synów Swoich i za wiecznego poddanego przyjąć raczyła. Wspomagaj mnie w każdej sprawie mojej i wyjednaj łaskę, abym w postępowaniu moim nigdy myślał, słowem i uczynkiem

Uważano, że przez nabożeństwo i oddanie Najświętszej Maryi Pannie nie tylko osiągnie się zbawienie wieczne, ale jest to najkrótsza droga do doskonałości i świętości życia. Formacja oparta była na naśladowaniu cnót Matki Bożej, Jej wiary, nadziei, miłości, pokory, posłuszeństwa, poddania się woli Bożej⁵⁶. W niektórych sodalicjach diecezjalnych „stawiano na pierwszym miejscu pracę indywidualną, samowychowawczą na wzór Matki Bożej”⁵⁷.

Ustawy sodalicyjne młodzieżowych wzywały do uroczystego obchodzenia świąt Matki Bożej i miesięcy Jej czci poświęconych (maj i październik), obchodzeniu patronalnego święta sodalicyjne oraz naśladowania i czci drugiego patrona sodalicyjne. Młodzież sodalicyjna obowiązana była do przyjmowania sakramentów św. jako źródła uświęcenia. W ciągu roku miała obowiązek kilkakrotnego wspólnego przystępowania do spowiedzi i Komunii św., a także do miesięcznej spowiedzi i wspólnej Komunii św.. Zaś w święto patronalne sodalicyjne generalnej Komunii św., nadto często, a nawet codziennie uczestniczyć we Mszy św. i przystępować do Stołu Pańskiego⁵⁸. W Nowym Sączu była praktykowana częsta, a nawet codzienna Komunia św. sodalisów⁵⁹.

W sodalicjach młodzieżowych szkół średnich rozwijano cześć do Najświętszego Sakramentu przez adoracje. Odprawiała je młodzież w diecezji w pierwszy piątek lub w pierwszą niedzielę miesiąca (sodalisi w Brzesku, Ropczycach w pierwszy piątek, sodalisi w Bochni, Seminarium Nauczycielskiego św. Jadwigi w Tarnowie w pierwszą niedzielę miesiąca)⁶⁰. W niektórych sodalicjach powstały Sekcje Eucharystyczne dla rozwoju czci Jezusa Eucharystycznego.

Twoich i Syna Twego oczu nie obraził. Pamiętaj o mnie i nie opuszczaj mnie w godzinę śmierci. Amen. J. Rostworowski, *Przewodnik*, s. 330-331.

⁵⁶ J. Rostworowski, *Przewodnik*, s. 111-118; Tamże, *Ustawy Zasadnicze Sodalicyjne*, s. 321-324, 333-338; J. Winkowski, *Ustawy Sodalicyjne Mariańskiej Uczniów Szkół Średnich w Polsce*, Zakopane 1937, s. 11-14; *Ustawy Sodalicyjne Mariańskiej Uczniów Szkół Średnich w Polsce*, Kraków 1939, s. 6-7.

⁵⁷ *Protokół z Konferencji Rady Pedagogicznej odbytej 1-15 września 1932 r. i 20.IX.1933 r. I Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego im. bł. Kingi w Tarnowie*, s. 212-216, 234-237. Archiwum Państwowe w Tarnowie, sygn. PSNZ-Kinga 10; Sodalicyjne w Nowym Sączu – z wywiadu z ks. W. Pachowiczem.

⁵⁸ Według rezolucji IX Zjazdu Związku Sodalicyjne Uczniów był obowiązek przyjęcia Komunii św. w dzień Wniebowzięcia NMP. *Rezolucje IX Zjazdu Związku Sodalicyjne Mariańskiej Uczniów Szkół Średnich w Polsce*, PzM 9(1928) nr 1, s. 12.

⁵⁹ A. Cierniak, *Sprawozdanie [ze stanu religijno-moralnego szkoły]*. Państwowe Gimnazjum im. J. Długosza w Nowym Sączu za r. szk. 1927/28, Nowy Sącz, 24 VII.1928, ADT.

⁶⁰ *Sprawozdania*, Brzesko – PzM 7(1926) nr 2, s. 53; 8(1927) nr 2, s. 44; Ropczyce – PzM 10(1931) nr 4, s. 104; 12(1932) nr 6, s. 144; Stary Sącz – SM 17(1918) s. 183-184; 20(1921) s. 317; Bochnia – PzM 2(1922) nr 5, s. 110; 13(1933) nr 5, s. 118; Tarnów – CzM 6(1928) nr 3, s. 77.

Często, a przynajmniej co miesiąc, młodzież sodalicyjna odprawiała nabożeństwa sodalicyjne. Każdy miał stałego spowiednika, jako kierownika duchowego. Codziennie czytali lekturę duchowną dla rozbudzenia ducha modlitwy i poświęcenia, odwagi, ducha inicjatywy, samodzielności i wytrwałości⁶¹. Moderator określał termin rekolekcji zamkniętych. Kończyły się one wspólną Komunią św.. Przed świętem patronalnym Matki Bożej odprawiano nowennę lub trzydniowe nabożeństwo. W Wielkim Poście odprawiano rekolekcje sodalicyjne⁶². Dla maturzystów były urządzone specjalne rekolekcje. Dla sodalicyj z diecezji tarnowskiej urządzano je w Tuchowie u Księży Redemptorystów od 1925 r.. Uczestniczyło w nich w r. szk.: 1931/2 – 165 osób, 1932/3 – 71 osób z 12 sodalicyj, 1933/4 – 90 osób z 12 sodalicyj. 1934/5 – 121 maturzystów w tym 59 sodalisów z 12 sodalicyj, 1935/6 – 90 maturzystów z 13 sodalicyj, 1936/7 – 152 z 13 sodalicyj, w tym wszyscy maturzyści z Brzeska, 1937/8 – 70 osób z 10 sodalicyj⁶³. Rekolekcje dla maturzystek odbywały się w Zbylitowskiej Górze, w klasztorze Sióstr Sacre Coeur⁶⁴.

Młodzież zobowiązana była do spełnienia codziennie licznych praktyk religijnych i obowiązków sodalicyjnych, przez które wyrażała swoją miłość do Boga, Matki Najświętszej, bliźniego oraz troskę o kształtowanie osobowości⁶⁵. Każdego dnia, rano przy pacierzu, trzeba było odmówić akt wiary, nadziei i miłości, podziękować Majestatowi Bożemu za dobrodziejstwa, ofiarować się Bogu, wzbudzić intencję zyskania odpustów, odmówić Anioł Pański. Nadto należało odprawić przynajmniej przez kwadrans rozmyślanie i czytanie duchowne oraz o ile możliwości uczestniczyć we Mszy św. ku czci Matki Najświętszej, obowiązkowo odmówić różaniec albo godzinki o Niepokalanym Poczęciu. Wieczorem zrobić rachunek sumienia i żal za grzechy. Do praktyk tych zaliczano również umartwienie⁶⁶.

⁶¹ *Ustawy Zasadnicze Sodalicyj*, pkt 36, s. 335, [w:] J. Rostworowski, *Przewodnik*, nadto s. 111-123; *Ustawy Sodalicyj Uczniów*, s. 15,21.

⁶² A. Cierniak, *Sprawozdanie [ze stanu religijno-moralnego szkoły]*, za rok 1927/28, ADT.

⁶³ J. Winkowski, *Sprawozdania za lata 1931/32 do 1937/38*; W r. 1924/25 z Mielca wzięło udział 16 uczniów. *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum w Mielcu za r. 1925/26*, s. 8-9. Zaś w 1937 r. wszyscy maturzyści z Mielca – PzM 17(1937) nr 6, s. 144.

⁶⁴ CzM 14(1936) nr 10, s. 277; 15(1937) nr 9, s. 226; 16(1938) nr 9, s. 276.

⁶⁵ J. Rostworowski, *Przewodnik*, s. 334-335. *Rezolucje VIII Zjazdu Związku Sodalicyj Marianskich Uczniów z 1926 r. w Wilnie*, PzM 7(1926) na 1, s. 14-15; *Rezolucje Zjazdu Poznańskiego*, CzM 6(1928) nr 8-9, s. 181. Rozmyślania dla sodalisek wydano pt. *Jasnym Szlakiem*. CzM 6(1928) nr 11, s. 260; *Rezolucje Zjazdu Naczelnej Rady Związku Sodalicyj Marianskiej Uczniów odbytego 9 lipca 1929 r. w Warszawie*, CzM 7(1929) nr 8-9, s. 204.

⁶⁶ *Rezolucje VIII Zjazdu Związku Sodalicyj Marianskich Uczniów z 1926 r. w Wilnie*, s. 14.

W niektórych sodalicjach odprawiano wspólnie Drogę Krzyżową (sodaliczka uczniów w Bochni)⁶⁷ lub śpiewano godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny (Dzieci Maryi u PP. Klarysek w każdą sobotę⁶⁸, w Tarnowie w sodalicjach I i II Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w sobotę w bursie św. Jadwigi⁶⁹, Dzieci Maryi u Sióstr Urszulanek w sobotę)⁷⁰. Miłość bliźniego młodzież wyrażała w pełnieniu czynków miłosiernych (pouczać nieumiejących, pocieszać smutnych, pomagać rodzicom lub zastępcom, wspierać ubogich i potrzebujących pomocy). Nadto miała występować przeciw złym obyczajom, zgorszeniu i niesprawiedliwości społecznej. Miała również obowiązek pogłębiać swoje wiadomości religijne przez czytanie Ewangelii i lektury duchowej oraz kształtować wolę przez wyrabianie cnót chrześcijańskich (sumienność, punktualność, dokładność, delikatność), zwalczanie pokus i umartwienie⁷¹. W kształtowaniu duchowości młodzieży sodalicyjnej można zauważyć podobieństwo do formacji kapłańskiej i zakonnej. Zapewne duży wpływ na duchowość i apostołstwo stowarzyszenia miała formacja zakonna Towarzystwa Jezusowego, które było jej założycielem i opiekunem.

Do tzw. środków przyrodzonych kształtowania młodzieży sodalicyjnej należały: zebrania, odczyty, pogadanki, dyskusje, praca w sekcjach (orszakach, zespołach), zjazdy, pielgrzymki i wycieczki. Zebrania sodalicyjne⁷² były jedną z form relizacji programu kształcenia i działania sodalicyjnego wspólnot sodalicyjnych uczniów i uczennic. Dzielili się na: Wydziały ogólne, sekcyjne, orszakowe. Ogólne z kolei były: zwyczajne, nadzwyczajne, wyborcze i towarzyskie⁷³. Zebrania Wydziału⁷⁴ były sercem całej kongregacji i ukrytą siedzibą jej życia. Obecni na niej byli moderator, prefekt (prezydentka) oraz tzw. urzędnicy wyżsi; mogli w nim brać udział inni członkowie sodalicyjnej. Wezwani mieli tylko głos informacyjny i doradczy. Zebraniu przewodniczył zawsze moderator. Zebrania te odbywały się dwa razy lub

⁶⁷ *Sprawozdanie*, PzM 14(1933) nr 1, s. 24.

⁶⁸ *Sprawozdanie*, SM 17(1918), s. 60.

⁶⁹ *Sprawozdanie*, CzM 1(1923) nr 5, s. 79-80.

⁷⁰ *Kronika Kongregacji*.

⁷¹ Zobacz, *Karta codziennych obowiązków sodalisa* załączona w aneksie.

⁷² J. Rostworowski, *Przewodnik*, s. 129-157; H. Haduch, *Przewodnik Sodalicyj Marijańskich*, Kraków 1914, s. 117-133.

⁷³ *O zebraniach*, CzM 5(1927) nr 2, s. 29.

⁷⁴ *Zebrania Wydziału*, CzM 5(1927) nr 2, s. 29; H. Haduch, *Przewodnik*, s. 120-125; tenże, *Zebrania sodalicyjne*, SM 12(1913) s. 265, 270-278; J. Rostworowski, *Przewodnik*, s. 131-132.

przynajmniej jeden raz na miesiąc. Zebrania ogólne zwyczajne⁷⁵ składały się z dwóch części, jednej organizacyjnej i drugiej ideowej. Część ideowa poświęcona była głównie intelektualnemu rozwojowi i wyrobieniu serca. Udział w nich był obowiązkowy dla aspirantów i aspirantek, kandydatów i kandydatek oraz sodalisów i sodalisek. Frekwencja była ściśle sprawdzana. Zebrania ogólne nadzwyczajne⁷⁶ urządzone były odświętnie tzn. dla uczczenia jakiejś idei, chwili czy osoby. Okazją były rocznice, przyjęcie nowych członków do sodalicy albo dostojnych gości. W programie zebrania ogólnego wyborczego⁷⁷ było wysłuchanie i przyjęcie protokołu z poprzedniego walnego zebrania, rocznego sprawozdania prefekta (prezydentki) i dokonanie nowych wyborów. Sekcje i orszaki ustalały swój program działania i kształtowały swój zastęp, odbywając zebrania raz lub dwa razy na miesiąc⁷⁸. Na nich rodziły się plany działania, ujawniały talenty, zapalały serca do pracy. Zebrania towarzyskie w kongregacjach rozwijały życie wspólnotowe. Sport, zabawy, wycieczki, opłatek, święcone, to niektóre formy wspólnego spędzenia czasu, formy poznania i zbliżenia do siebie sodalisów i sodalisek⁷⁹. W niektórych sodalicjach uczennic (np. Dzieci Maryi w Nowym Sączu) były urządzone zebrania tzw. robótkowe. W czasie tych zebrań czytano głośno książki religijne, odbywały się pogadanki i rozmowy o sprawach bieżących, a jednocześnie wykonywano ręczne prace dla kościołów lub biednych⁸⁰.

Do środków wyrobienia duchowego zaliczano takie praktyki, jak: nauczanie katechizmu, udzielenie pomocy koleżeńskiej w nauce, odwiedzanie chorych i inne. Koło samopomocy koleżeńskiej istniało w sodalicy w Ropczycach, Brzesku i Tarnowie-Seminarium Nauczycielskim I⁸¹. Przy pomocy takiej organizacji sodalicy uczniów i uczennic urzeczywistniały to, czym pragnęły być: „*dzielnym hufcem żołnierzy Chrystusowych i mariańskich, którzy we wszystkich stanach i na wszystkich placówkach staliby się zwartym szeregiem w obronie sprawy Bożej*”⁸². Młodzież szczyła się przynależeniem do sodalicy.

⁷⁵ Zwyczajne ogólne zebrania. CzM 5(1927) nr 3, s. 40.

⁷⁶ O zebraniach. Zebrania ogólne nadzwyczajne, CzM 5(1927) nr 4, s. 58.

⁷⁷ O zebraniach. Zebrania ogólne wyborcze, CzM 5(1927) nr 4, s. 58.

⁷⁸ O zebraniach sekcyjnych, CzM 6(1928) nr 3, s. 68, 70-71; W. F r y c z ó w n a, *Metody pracy*, CzM 15(1936) nr 1, s. 18; 15(1936) nr 2, s. 41-42.

⁷⁹ Przygotowanie do sodalicy, CzM 17(1938) nr 3, s. 69.

⁸⁰ *Kronika Kongregacji Dzieci Maryi*, Archiwum SS. Niepokalanek.

⁸¹ PzM 12(1932) nr 6, s. 144; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum w Brzesku za rok 1931/32*, s. 10, 1932/33, s. 20; M. Ć w i k ó w n a, *Sprawozdanie sodalicyjne*, SM 16(1917), s. 240.

⁸² J. R o s t w o r o w s k i, *Przewodnik*, s. 270.

Jak wielką powagę i znaczenie miało przynależenie do niej świadczy powiedzenie „*ut sodalis sum*”, to tyle co przysięga⁸³.

3. Apostolstwo sodalicyjne

a) Praca kulturalno-oświatowa

Sodalicje młodzieżowe prowadziły szeroko rozwiniętą działalność kulturalno-oświatową. W celu wykształcenia intelektualnego sodalisów i sodalisek zakładano, w zależności od potrzeb, zamiłowań i zdolności członków różne sekcje. W wielu młodzieżowych sodalicjach diecezji były sekcje filozoficzne, apologetyczne, dogmatyczne, etyczne, historyczne, literackie itd.. Ważnym uroczystościom solidacyjnym, kościelnym i narodowym nadawano oprawę artystyczną, urządzając akademie i wieczornice. Ich przygotowaniem zajmowały się sekcje artystyczne, literackie, towarzyskie.

Sodalicje w diecezji urządzały uroczyste akademie ku czci 50-lecia kapłaństwa papieża Piusa XI. M.in. odbywały się one w sodalicjach uczniowskich: Bochni, Mielcu, Tarnowie-Gimnazjum II i III, Seminarium Nauczycielskim Męskim⁸⁴, a także w sodalicjach uczennic w: Tarnowie – Seminarium Nauczycielskim Żeńskim przy konwiktie PP. Klarysek⁸⁵.

Uroczyste akademie obchodzono ku czci patronów sodalicyj. Przede wszystkim urządzano je z okazji Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (Tarnów-Seminarium Nauczycielskie Męskie i Żeńskie, Kolbuszowa-sodalicyja uczniów)⁸⁶, Królowej Korony Polskiej (Mielec-sodalicyja uczniowska, Tarnów III Gimnazjum)⁸⁷ a także św. Stanisława Kostki (Brzesko-sodalicyja uczennic i sodalicjach uczniowskich w Dębicy oraz Mielcu i Tarnowie)⁸⁸, Chrystusa Króla (Tarnów – Seminarium Nauczycielskie Męskie, Mielec-sodalicyja)⁸⁹, 450-lecia śmierci św. Kazimierza (Nowy Sącz-sodalicyja uczniowska II Gimnazjum)⁹⁰, bł. Kingi (Tar-

⁸³ *Historia Kongregacji Marianskich*, SM 1(1896) s. 5; M. B a r t y n o w s k i, *Cześć Matki Bożej w Polsce*, SM 1(1902) s. 39.

⁸⁴ *Sprawozdania*, PzM 5(1924) nr 2, s. 55-56; 5(1925) nr 5, s. 125; 7(1926) nr 2, s. 55; 10(1929) nr 3, s. 88; 10(1930) nr 5, s. 144.

⁸⁵ *Sprawozdania*, CzM 2(1924) nr 3, s. 48; 4(1926) nr 6, s. 94.

⁸⁶ *Sprawozdania*, PzM 7(1927) nr 5, s. 119; 15(1937) nr 6, s. 159; CzM 5(1927) nr 6-7, s. 105; M. Ć w i o k ó w n a, *Sprawozdanie sodalicyjne*, SM 16(1917) s. 240.

⁸⁷ Tamże, PzM 7(1926) nr 3, s. 76; 9(1929) nr 4, s. 103; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum w Mielcu za r. 1926/27*, s. 16-17.

⁸⁸ *Sprawozdania*, CzM 10(1932) nr 6, s. okładka; PzM 7(1926) nr 2, s. 55; 7(1926) nr 3, s. 76; 8(1927) nr 2, s. 45-46; 10(1929) nr 2, s. 55-56.

⁸⁹ Tamże, PzM 8(1928) nr 7, s. 168; S. S t r a d a, *Sodalicyja Marińska szkołą katolików świeckich* (maszynopis), ADT, s. 8.

⁹⁰ *Sprawozdania*, PzM 15(1934) nr 3, s. 71.

nów–Seminarium Nauczycielskie Żeńskie)⁹¹, 400 rocznicę urodzin ks. P. Skargi⁹² i inne. Sodalicja w Starym Sączu uroczystie obchodziła swoje 25-lecie⁹³.

Życie sodalicyjne młodzież ubogaczała pogodną i miłą rozrywką, przygotowaniem przedstawień oraz opłatka i święconego. Opłatek przygotowywały sodalicje w: Bochni-sodalicja uczennic, Dębicy-sodalicja uczniów, Kolbuszowej-sodalicja uczennic z harcerzami, Mielcu-sodalicja uczniów, Ropczycach-sodalicja uczniów, Tarnowie-I i IV Gimnazjum, sodalicja u PP. Klarysek⁹⁴. Urządzono go zapewne we wszystkich sodalicyjach. W Nowym Sączu młodzież gimnazjalna dzięki katechecie posiadała chór sodalicyjny⁹⁵. W sodalicyjach tarnowskich urządzono przedstawienia. W: Brzesku: sodalicja uczniów i uczennic spektakl pt. *Królowa Jadwiga* w 1923 r.⁹⁶, Mielcu-sodalicja uczniów spektakl pt. *Ogniste węgle* w 1926r.⁹⁷, Tarnowie: I Prywatne Seminarium Nauczycielskie Żeńskie- *Złoty strumień* w 1926 r. i Seminarium Nauczycielskie św. Jadwigi-*Bernadeta* w 1926 r.⁹⁸, Mielcu: sodalicja uczniów – *Dwaj bracia* w 1928 r. a 1929 r. – *Bóg nie umiera*⁹⁹, w 1930 r. w I Prywatnym Seminarium Nauczycielskim Żeńskim – *Bóg nas nie opuści*¹⁰⁰.

Sodalicje dla kształcenia intelektualnego i duchowego posiadały własne biblioteki. Korzystali z nich przede wszystkim członkowie sodalicyjii inne osoby. Biblioteki istniały w wielu sodalicyjach diecezjalnych: w sodalicyjii uczniów w Bochni w 1933 r. – 450 dzieł¹⁰¹, sodalicyjii uczniów w Brzesku w 1937 r. – 355 dzieł, sodalicyjii uczennic w Brzesku była mała biblioteczka¹⁰², sodalicyja uczniów w Dębicy w 1931/2-777

⁹¹ T a m ż e, CzM 16(1938) nr 6, s. 191-192; M. C w i o k ó w n a, *Sprawozdanie sodalicyjne*, SM 16(1917) s. 240.

⁹² T a m ż e, PzM 17(1937) nr 8, s. 198-199.

⁹³ T a m ż e, CzM 8(1930) nr 1, s. 30.

⁹⁴ T a m ż e, CzM 15(1937) nr 7, s. 186; PzM 1(1923) nr 7-9, s. 112-113; 7(1926) nr 3, s. 76; 7(1927) nr 4, s. 103; 12(1931) nr 2, s. 48; 12(1932) nr 6, s. 144; *Sprawozdanie Dyrekcji I Państwowego Gimnazjum im. Brodzińskiego za r. 1930/31*, s. 16-17; 1931/32, s. 48-49; SM 8(1921) s. 76; CzM 8(1930) nr 1, s. 30.

⁹⁵ S. C z e r w, *Sprawozdanie z nauki religii i stanu religijno-moralnego młodzieży w II Gimnazjum w Nowym Sączu za rok 1934/35; 1936/337*, ADT.

⁹⁶ *Sprawozdania*, PzM 3(1923) nr 7, s. 110.

⁹⁷ T a m ż e, 7(1926) nr 3, s. 76-77.

⁹⁸ T a m ż e, CzM 4(1926) nr 6, s. 94; 8(1930) nr 10, s. 254.

⁹⁹ T a m ż e, PzM 8(1928) NR 7, S. 168; 10(1929) NR 2, S. 55-56; *Sprawozdanie*

Dyrekcji Państwowego Gimnazjum w Mielcu za rok szk. 1928/29, s. 62-64.

¹⁰⁰ *Sprawozdanie*, CzM 8(1930) nr 10, s. 254.

¹⁰¹ *Sprawozdania*, PzM 14(1933) nr 1, s. 26.

¹⁰² T a m ż e, PzM 17(1937) nr 6, s. 144; CzM 5(1927) nr 9, s. okładka.

dziel¹⁰³, sodalicja uczniów w Mielcu w 1929 r. – 827 tomów¹⁰⁴, sodalicja uczniów w Nowym Sączu w 1921 r. przeszło 600 tomów, a w sodalicji uczniów II Gimnazjum w Nowym Sączu w 1934 r. ok. 150 tomów¹⁰⁵, sodalicji Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Tarnowie w 1927 r. 600 tomów¹⁰⁶, sodalicji Sióstr Niepokalank w r. szk. 1938/9-544 dzieł¹⁰⁷ i w innych. Młodzież sodalicyjna rozprowadzała czasopisma i ulotki religijne. Dzieci Maryi przy zakładzie Sióstr Sacre Coeur, sodalicji uczniów w Bochni rozdała 500 ulotek religijnych¹⁰⁸.

Sodalicje Mariańskie Młodzieży Szkolnej posiadały własne czasopisma, które każdy miał obowiązek prenumerować¹⁰⁹. Do sodalicji, które wyróżniały się w prenumerowaniu *Pod znakiem Maryi* należały sodalicje uczniów w Nowym Sączu (w r. 1931/2-225 Gimnazjum I i Gimnazjum II 170 egz., a w r. 1937/8 – 265 Gimnazjum I i Gimnazjum II 290 sztuk), nadto w r. szk. 1936/7 sodalis w Brzesku pobierali to czasopismo dla wszystkich członków¹¹⁰. Oprócz związanych czasopism sodalicje diecezjalne prenumerowały: Chorągiew Maryi, Echo z Afryki, Misje Katolickie, Młodzież misyjna, Murzynek, Posłaniec Matki Bożej Saletyńskiej, Prąd, Przegląd Powszechny, Przewodnik Katolicki, Rycerz Niepokalanej, Posiew, Roczniki-Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary, Sodalitas Marianus, Tęcza¹¹¹.

Działalność w sodalicjach młodzieżowych w diecezji szła w tym kierunku, aby w każdej sytuacji znaleźć bratnią duszę, dobre serce, wsparcie i współczucie.

b) Praca społeczno-charytatywna

Sodalicje realizowały swoje ideały w pracy społeczno-charytatywnej. W sodalicjach dostrzegano konieczność społecznego zaangażo-

¹⁰³ Tamże, PzM 12(1932) nr 5, s. 120.

¹⁰⁴ Tamże, PzM 10(1929) nr 2, s. 56; w 1934 r. – 866 dzieł, PzM 14(1934) nr 7, s. 167-168.

¹⁰⁵ Tamże, PzM 1(1921) nr 9, s. 162; 15(1934) nr 3, s. 71.

¹⁰⁶ Tamże, CzM 5(1927) nr 12, s. 217-218.

¹⁰⁷ *Sprawozdanie sodalicyjne na r. 1938/9*, Archiwum Sióstr.

¹⁰⁸ *Sprawozdania*, SM 12(1913) s. 189; J. Winkowski, XV *Sprawozdanie za r. 1933/34*, s. 13.

¹⁰⁹ *Ważne uchwały*, PzM 3(1922) nr 1, s. 7.

¹¹⁰ J. Winkowski, PzM 3(1922) nr 1, s. 7.

¹¹¹ J. Winkowski, *Sprawozdania za lata 1931/32*, s. 15; 1937/38, s. 19.

¹¹¹ *Sprawozdania*, PzM 9(1929) nr 5, s. 136; 11(1931) nr 4, s. 104; 12(1932) nr 5, s. 120; CzM 15(1937) nr 5, s. 123; S. Strada, dz. cyt. s. 9; B. Gwoździowski, *Sprawozdanie o stanie religijno-moralnym szkoły. Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne w Grybowie. Rok szk. 1936/37*, ADT; L. Siwadło, *Sprawozdania o stanie religijno-moralnym szkoły. Gimnazjum Kupieckie, Nowy Sącz, Rok 1936/37*, ADT; J. Preisner, dz. cyt. s. 179.

wania członków w myśl zasady, że człowiek, który nie kocha miłosierdzia, nie rozumie Chrystusa. Sodaliczka, która wedle swej możliwości o to miłosierdzie nie dba, nie ma ducha Chrystusowego. Stąd to sekcje charytatywne stawiano zaraz po eucharystycznej, a w diecezji były w wielu sodalicjach. Praca ich jednak nie była łatwa, bo działalność taką rozwijały organizacje świeckie i kościelane mające doświadczenie i rozwinięte struktury organizacyjne. Do tych organizacji należały: Harcerstwo, Konferencje św. Wincentego a Paulo, Arcybractwo Miłosierdzia ks. Piotra Skargi, Komitety Parafialne, Oddziały Caritas, Apostolstwo Chorych¹¹².

Sodalisci i sodaliski w diecezji w różny sposób angażowali się w miłosierdzie chrześcijańskie. Wspierali potrzebujących materialnie i duchowo. Młodzież sodalicyjna:

– wspierała uczniów i uczennic potrzebujących pomocy: sodaliski Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Tarnowie – ubogim dziewczynom dawały bieliznę, książki, lekarstwa, urządzały kolonie wakacyjne, w Brzesku wspierała potrzebujących uczniów i uczennice¹¹³, wspierała powodzian: sodalisci Gimnazjum I w Tarnowie¹¹⁴, wspomagała szkoły na kresach: sodalisci Gimnazjum I w Tarnowie¹¹⁵,

– urządzała choinkę dla dzieci ze szkół: gwiazdkę dla biednych dzieci-sodaliski Gimnazjum Kupieckiego w Tarnowie; urządzono Mikołaja dla dzieci z biednych rodzin – sodalisci Gimnazjum I w Tarnowie, sodalicje w Grybowie wspólnie z harcerstwem¹¹⁶

– zaopatrywała biedne kościoły w bieliznę kościelną: sodalisci III Gimnazjum im. A. Mickiewicza przesłali do parafii w Perehińsku ornat.¹¹⁷

¹¹² M. Łosiowa, *Akcja charytatywna w sodalicjach*, SM-ŻS 35(1936) s. 157-161; J. Przygodzki, *Zadania społeczne sodalicji*, PzM 3(1923) nr 6, s. 81 ns.; B. Strzycki, *Praca społeczna sodalicji w kółkach uczniów niższych klas gimnazjalnych i szkół powszechnych*, PzM 4(1924) nr 7, s. 105-106; R. Moskała, *Sekcje charytatywnym*, SM-ŻS 29(1930) s. 146-150.

¹¹³ *Kronika Dzieci Maryi*; SM 12(1913) s. 189; CzM 1(1923) nr 5, s. 79-80; M. Cwiokówna, *Sprawozdanie sodalicyjne*, SM 16(1917) s. 240; M. Rajska, *Sprawozdanie sodalicyjne Dzieci Maryi ŚS. Urszulanek w Tarnowie*, SM 16(1917) s. 124; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum w Brzesku za r. szk. 1932/33*, s. 20.

¹¹⁴ *Sprawozdanie Dyrekcji I Państwowego Gimnazjum im. K. Brodzińskiego za r. szk. 1934/35*, s. 14.

¹¹⁵ *Tamże*, za r. 1938/39, s. 28.

¹¹⁶ *Kronika Dzieci Maryi*; CzM 15(1937) nr 5, s. 134; *Sprawozdanie Dyrekcji I Gimnazjum im. K. Brodzińskiego za r. 1936/37*, s. 23-24; B. Gwoździkowski, *Sprawozdanie o stanie religijno-moralnym szkoły*, ADT.

¹¹⁷ *Kronika Dzieci Maryi*; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum III im. A. Mickiewicza w Tarnowie za r. szk. 1930/31*, s. 70.

- pomagała mniej zdolnym: sodaliski Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Tarnowie, sodalisi w Bochni, Dębicy, Ropczycach, Tarnowie-Gimnazjum III¹¹⁸,
- płaciła opłatę administracyjną biednym uczniom w szkole: w Brzesku¹¹⁹,
- opiekowała się biednymi rodzinami: sodalisi w Brzesku, Gimnazjum I im. K. Brodzińskiego w Tarnowie, Gimnazjum IV w Tarnowie, sodaliski Sióstr Uszulanek¹²⁰,
- sprawiała sprzęt kościelny do kaplicy: ołtarz, laweterz, welon: sodalisi Gimnazjum III w Tarnowie¹²¹.
- przygotowywała posiłki biednym dzieciom: sodaliski Gimnazjum Kupieckiego w Tarnowie, sodalisi Gimnazjum I im. K. Brodzińskiego w Tarnowie¹²²,

Staraniem wszystkich sodalicji w Nowym Sączu jak również pomocy innych bratnich sodalicji, hojności miejscowych ludzi oraz różnych ofiarodawców w sierpniu 1932 r. zaczęto budowę Domu Sodalicyjnego, a zakończono ją w jesieni 1936r.. W tym domu spotykały się wszystkie sodalicje na wspólnych uroczystościach. Tu występowała orkiestra uczniów II Gimnazjum¹²³.

Sodalicje diecezjalne wspierały powstanie domu wypoczynkowego na Śnieżnicy¹²⁴. Brali też udział w organizowanych tam kolo-niach¹²⁵.

c) Działalność na rzecz misji

Ojciec św. Pius XI, nazwany papieżem misji, w encyklice *Rerum Ecclesiae gestarum* dał wyraz troski o misje Kościoła. W okresie rozwoju ruchu misyjnego wśród sodalicji papieskie dzieło misyjne było wspomagane przez: Papieskie Dzieło Rozkrzewienia Wiary (PDRW) – Kraków, ul. Kopernika 26, Papieskie Dzieło św. Dzieciątka Jezusowego dla dzieci do 12 roku życia – Kraków, ul. św. Filipa 19

¹¹⁸ *Sprawozdania* CzM 1(1923) nr 5, s. 79-80; PzM 14(1933) nr 1, s. 24; 12(1932) nr 6, s. 144; W. Chrobak, *Sprawozdanie o stanie religijno-moralnym w III Państwowym Gimnazjum*, ADT; J. Winkowski, *XVI Sprawozdanie za r. 1933/34*, s. 14.

¹¹⁹ *Sprawozdania*, CzM 5(1927) nr 9, s. okładka.

¹²⁰ Tamże CzM 5(127) nr 9, s. okładka; *Sprawozdanie Dyrekcji I Gimnazjum im. K. Brodzińskiego za r. szk. 1936/37*, s. 23-24; 1938/39, s. 27; *Sprawozdanie*, PzM 18(1937) nr 2, s. okładka; *Kronika Dzieci Maryi SS. Urszulanek*.

¹²¹ J. Lubelski, *Sprawozdanie z wizytacji szkolnej za rok 1928/29*, ADT.

¹²² „*Sprawozdania*, CzM 15(1937) nr 5, s. 134; *Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum im. K. Brodzińskiego za r. szk. 1934/35*, s. 14; 1935/36, s. 42.

¹²³ [W. Wojtón], *Z życia sodalicji w Nowym Sączu*, SM-ZS 32(1933) s. 207-208; J. Preisner, dz. cyt., s. 207-208.

¹²⁴ *Seminarium Nauczycielskie Zeńskie* – CzM 8(1930) nr 10, s. 254; Bochnia – PzM 17(1937) nr 8, s. 198-199; Brzesko – PzM 10(1929) nr 2, s. 55; Dębica – PzM (1929) nr 1, s. 29.

¹²⁵ J. Winkowski, *Sprawozdania za lata 1934/35 do 1937/38*.

i Papieskie Dzieło św. Piotra Apostoła dla seminariów krajowych na terenach misyjnych. Oprócz tego istniały: Sodalicja św. Piotra Klawera dla misji afrykańskich założona przez Teresę Ledóchowską – Kraków, ul. św. Marka 25 oraz Koło Przyjaciół Polskiej Misji w Rodezji i inne¹²⁶. Instytut Misyjny w Lublinie powstał w 1924 r. i w 1927 r. Akademickie Koła Misyjne¹²⁷. Na Zjeździe Misyjnym duchowieństwa w Pelplinie w 1935 r. ułożono statut dla Rad Misyjnych. Papieskie Dzieła Misyjne działały w parafiach¹²⁸.

W diecezji tarnowskiej sodalicje młodzieży szkolnej włączyły się w dzieło misyjne. Sekcje misyjne działały w wielu szkolnych sodalicjach. Wspierały misje w formie materialnej przez: zbiórkę pieniędzy, znaczków, staniolu, monet, dewocjonaliów, wysyłanie bielizny kościelnej, kielichów, sukienek dla dzieci na misjach, wykupywanie murzynka (sodalisi z sodalicji: Bochnia, Dębica, Brzesko, Tarnów – Gimnazjum I, II, III; sodaliski z sodalicji: Tarnów – Gimnazjum Kupieckie, I Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego, Siostr Urszulanek)¹²⁹. Niektóre sodalicje wysyłały paczki i utrzymywały korespondencję z placówkami misyjnymi (Gimnazjum III im. A. Mickiewicza i Gimnazjum Kupieckiego w Tarnowie)¹³⁰. Sodalicje przesyłały ofiary na stypendium misyjne im. Królowej Korony Polskiej z Bochni, Brzeska, Dębicy, Mielca, Starego Sącza, Tarnowa Gimnazjum I, II i IV¹³¹ oraz budowę kościoła na misjach w Katondwe z Brzeska, Starego Sącza, Tarnowa-Seminarium Nauczycielskiego bł. Kingi¹³². Dzieło misyjne tarnowskie sodalicje wspierały

¹²⁶ *Przegląd prasy misyjnej w Polsce*, CzM 5(1927) nr 1, s. 13; T. Lipczyńska, *Sekcja Misyjna w sodalicji*, SM-ZS 35(1936) s. 190-195.

¹²⁷ H. Lipińska, *Sodalicja a praca misyjna*, CzM 5(1927) nr 10, s. 149; M. Fiedlerówna, *Sodalicja o praca misyjna* CzM 5(1927) nr 10, s. 155.

¹²⁸ T. Lipczyńska, dz. cyt. s. 190-191, 195.

¹²⁹ *Kronika Sekcji Misyjnej sodalicji SS. Niepokalanek; Sprawozdania*, PzM 14(1933) nr 1, s. 24-Bochnia; CzM 15(1937) nr 5, s. 134-Tarnów Gimnazjum Kupieckie; *Tamże*, 4(1926) nr 6, s. 94-95 Tarnów I Seminarium Żeńskie; PzM 10(1929) nr 3, s. 88 i 11(1931) nr 1, s. 30-III Gimnazjum Tarnów; PzM 8(19927) nr 2, s. 45-46 i 14(1934) nr 3, s. 71-Debica; PzM 17(1937) nr 6, s.144 i 18(1938) nr 5, s. okładka-Brzesko; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum im. K. Brodzińskiego w Tarnowie za r. szk. 1929/30*, s. 32; 1931/32, s. 48-49; 1932/33, s. 20-21; 1933/34, s. 16; 1934/35, s. 14.

¹³⁰ *Kronika Sekcji Misyjnej sodalicji SS Niepokalanek: Korespondencja sodalicji SS Urszulanek z misjami* – Archiwum Siostr Sz.B-II-124; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum III im. A. Mickiewicza w Tarnowie za r. szk. 1930/31*, s. 50; *Sprawozdania, Gimnazjum Kupieckie*, CzM 15(1937) nr 5, s.134.

¹³¹ J. Winkowski, XIV *Sprawozdanie na r. 1932/33*, s. 16; *Sprawozdania*. CzM 7(1929) nr 5, s. 152-153-Tarnów Seminarium Nauczycielskie; 8(1930) nr 1, s. 24 o 9(1931) nr 5, s. 111-Stary Sącz; 10(1932) nr 1-2, s. 22-Mielec i Dębica.

¹³² Na kościół w Katondwe, Brzesko-CzM 10(1932) nr 1-2; Stary Sącz i Tarnów-CzM 9(1931) nr 5, s. 111, Tarnów, sodalicja SS. Urszulanek-CzM 9(1931) nr 3, s. 68.

duchowo przez modlitwę, Komunię św., Msze św., adoracje Najświętszego Sakramentu (sodalicja I Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Zeńskiego z Tarnowa)¹³³. Papieskie Dzieło Rozkrzewienia Wiary (PDRW) znajdowało się wielu szkołach średnich poparcie wśród sodalicyjnej młodzieży. Należały do niego sodaliski: Seminarium Nauczycielskiego Zeńskiego w Tarnowie (w 1930 r. PDRW liczyło 60 członkiń) i wszyscy sodalisi III Gimnazjum¹³⁴.

Sodalicje zbierane rzeczy przesyłały na adres: Ks. Prokurator Polskiej Msji w Rodezji, Kraków, ul. Kopernika 26, albo Sodalicja św. Piotra Klawera, Kraków, ul. św. Marka 2¹³⁵ lub do sodalicyjnej Centrali Misyjnej. Centralę tę z siedzibą w Poznaniu powołano na zjeździe wileńskim¹³⁶. W latach 1936-1939 ks. Andrzej Biliński był moderatorem papieskich dzieł misyjnych w diecezji¹³⁷.

Włączenie się sodalicyj w dzieło miłosierdzia chrześcijańskiego w diecezji było świadectwem żywej wiary ich członków i dowodem apostolskiego zaangażowania w życie Kościoła.

Sodalicje pozostawiły trwałe ślady w życiu wewnętrznym członków, a wielu z nich biorąc czynny udział w życiu tarnowskiego Kościoła przyczyniło się do jego świetnego rozwoju.

¹³³ *Kronika Sekcji Misyjnej Dzieci Maryi u Sióstr Niepokalanek; Sprawozdanie Seminarium Nauczycielskiego*, CzM 8(1930) nr 10, s. 254 – odprawiono 5 Mszy św. w intencji misji.

¹³⁴ *Kronika Dzieci Maryi – Sekcja Misyjna; Sprawozdanie sodalicyjne za r. szk. 1937/38 i 1938/39* – Archiwum Sióstr Niepokalanek; Sprawozdanie, CzM 8(1930) nr 5, s. 254; W. Chrobak, *Sprawozdanie o stanie religijno-moralnym Państwowego III Gimnazjum za r. szk. 1936/1937*, ADT.

¹³⁵ Z. Masłowski, *Sodalicje a pomoc materialna dla misji*, PzM 9(1929) nr 4, s. 92.

¹³⁶ *Zjazd Wileński*, CzM 5(1927) nr 8-9, s. 113; *Kącik Misyjny*, CzM 5(1927) nr 8-9, s. 129.

¹³⁷ *Rocznik Diecezji Tarnowskiej na rok: 1936 s. 30; 1937 s. 24, 1938 s. 24; 1939 s. 25.*

WYKAZ SKRÓTÓW

ADT	Archiwum Diecezjalne w Tarnowie
APMTJ	Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego
Arch. PP.K	Archiwum PP. Klarysek w Starym Sączu
Arch.Tarn. OSU	Archiwum Sióstr Urszulanek w Tarnowie
aspir.	aspirant/ka
CzM	Cześć Maryi
kand.	kandydat/ka
PzM	Pod znakiem Maryi
SM	Sodalis Marianus
SM-ŽS	Sodalis Marianus, cz.I Źycie Sodalicyjne
sygn.	sygnatura

DIE IDEEN DER ERZIEHUNG UND DER TATIGKEIT
DER MUTTERGOTTES-GEFOLGSCHAFT IN DIE MITTELSCHULEN
IN DIÖZESE TARNOW

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Vereinen sind am wenigstens in Nowy Sącz und Tarnow gewessen. In Jahre 1926/27-1933/34 diese Gefolgschaften waren an 7 Mittelschulen für Knaben existiert, das heisst umg. 59%. Die Anzahl der Mitglieder in Jahr 1926/27 war 625, in Jahr 1936/37-848, in 1937/38-939. Aber fünf Gefolgschaften gehörten nicht zu diesen Vereinen Mariensschüler.

Die Form der Mitgliedschaft war mit Recht, welchem in Konstitution der MutterGottes Gefolgschaft für Schüler und Schülerinnen gegründet war, aber jedes Verein hat selbständige Gesätze, die Lösungen für jedes Jahr oder für jedes Monat.

Das Ziel des Vereins war die Erziehung der Elite der Gessellschaft. Und darum Auswahl der Mitglieder in Motto „nicht Menge aber Qualität“ geleitet. War die Mitte der Erziehung der Jugend: Treffpunkten, Vorträge, Dialoge, Arbeit in Sektion und Ableitung, Versammlung, Wallfahrten, Ausflüge.

Die Gefolgschaft macht Kultur-Aufklärungs Tätigkeiten, sowie Charitas und Mission.

Das war der Haufe der Christus und Marianssoldaten, welche in Muster der Ordensregel geliebt haben, welche verteidigt der Religion haben.